

Metaforen in verkiezingstijd

Een corpusanalyse over het metafoorgebruik van Nederlandse politici
in geschreven en gesproken teksten in de aanloop naar de Tweede
Kamerverkiezingen van 2017

Metaphors in election time

A corpus analysis about the use of metaphors of Dutch politicians in written and
spoken texts in the run-up to the parliamentary elections of 2017

Bachelorscriptie

Thema 5

Bregje van de Weijer

Radboud Universiteit Nijmegen

Communicatie- en Informatiewetenschappen

6 juni 2017

Inhoud

Abstract	2
Inleiding	3
Aanleiding	3
Theoretisch kader	4
Centrale vraagstelling/relevantie	8
Methode	11
Materiaal	11
Procedure	13
Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid	14
Statistische toetsing.....	14
Resultaten.....	15
Conclusie en discussie	19
Referenties	22

Abstract

Framing, het weergeven van een specifiek deel van de waarheid, komt in de politiek dagelijks voor (Burgers et al., 2016a). Ook in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 in Nederland maakten politici gebruik van framing devices. In dit onderzoek werd er gekeken naar figuratieve framing door middel van metaforen. Er werden zes teksten van GroenLinks en de Partij voor de Arbeid geanalyseerd met de MIP-methode van de Pragglejaz group (2007). Het doel van het onderzoek was om de verschillen tussen politieke gesproken teksten, namelijk televisiedebatten, en geschreven teksten, namelijk partijprogramma's te verkennen door een aantal kwantitatieve analyses. Daarnaast werd er gekeken naar verschillen tussen twee centrale thema's, namelijk zorg en immigratie. Als laatste werd geanalyseerd welke woordsoorten de meeste metaforen bevatten. Er werd een significant effect gevonden tussen gesproken en geschreven teksten, waarbij er meer metaforen voorkwamen in de partijprogramma's dan in de debatten. Bij de thema's werden er tegenovergestelde resultaten gevonden; bij geschreven teksten van GroenLinks kwamen er meer metaforen voor in teksten over immigratie dan in teksten over zorg, maar bij gesproken teksten van de PvdA bleek het thema zorg, tegen de verwachting in, meer metaforen te bevatten dan het thema immigratie. In overeenstemming met Steen et al. (2010) bleken werkwoorden het meest metaforisch, gevolgd door zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en bijwoorden respectievelijk. Tevens werd het verschil tussen GroenLinks en de PvdA onderzocht. Hier werd geen significant effect gevonden. Een verklaring voor het verschil tussen geschreven en gesproken teksten is dat over geschreven teksten langer nagedacht kan worden. Dit komt overeen met de resultaten die gevonden werden in Steen et al. (2010). Dit onderzoek draagt bij aan het wetenschapsveld van de figuratieve framing en biedt inzicht in het metafoorgebruik van Nederlandse politici.

Inleiding

Aanleiding

De Tweede Kamerverkiezingen van 2017 hebben in Nederland, maar ook in andere landen, voor de nodige opschudding gezorgd. De opkomst van ‘het verkeerde soort populisme’ zou tegengegaan moeten worden en daarmee werden de uitspraken van politici op ieder moment getoetst, bijvoorbeeld door factchecking. Tijdens de Amerikaanse verkiezingen was factchecken een veelvoorkomende methode om kandidaten op onwaarheden te betrappen (Nieuwsuur, 2016). Ook tijdens de Nederlandse verkiezingen draaiden de factcheckers overuren (Custers, 2017). In meerdere landen, maar ook in Nederland, gingen ook deze verkiezingen hand in hand met begrippen als ‘waarheid’ en ‘framing’.

Niet alleen door middel van het neerzetten van juiste of onjuiste feiten kunnen politici hun eigen stukje van de waarheid presenteren, maar ook door middel van framing, zo vertelde communicatiewetenschapper Liesbeth Hermans tijdens de lezing van Radboud Reflects getiteld ‘waarheid in verkiezingstijd’ van donderdag 9 maart 2017 (persoonlijke communicatie). Ook rechtsfilosoof Ronald Tinnevelt liet zich uit over het onderwerp. Hij vertelde dat politiek vooral steunt op waardeoordelen en dat de interpretaties van feiten daarin een belangrijke rol spelen (Tinnevelt, persoonlijke communicatie, 9 maart 2017). Een voorbeeld van framing dat tijdens deze lezing gegeven werd, is een metafoor van Emile Roemer. Hij noemde het eigen risico eerder een “boete op zorg”. Het woord ‘boete’, is hier metaforisch gebruikt, waarbij volgens Lakoff en Johnson (1980) het ene concept vergeleken wordt met het andere. In het Van Dale woordenboek (2017) wordt boete gedefinieerd als: “straf” of “geldstraf”. Deze betekenis komt niet overeen met de letterlijke betekenis van eigen risico: “bij een verzekering: bedrag dat men (bij schade) zelf moet betalen” (Van Dale Woordenboek, 2017). Door het betalen van het eigen risico te vergelijken met een boete, versterkt Roemer het negatieve aspect ervan en worden de mogelijke positieve effecten weggelaten.

Het voorbeeld van de metafoor van Emile Roemer laat zien dat één woord een feitelijk begrip, namelijk eigen risico, een eigen connotatie kan geven. Framing door middel van taal is op die manier ook het geven van een bepaalde representatie van de waarheid (De Bruijn, 2016). Volgens Hans de Bruijn (2016) “[beïnvloedt t]aal de manier waarop we naar de werkelijkheid kijken.” (De Bruijn, 2016, p.6). In zijn boek wordt een voorbeeld van een experiment beschreven waarbij twee groepen respondenten moesten kijken naar de misdadcijfers van een fictieve stad. De ene groep kreeg te horen dat de misdaad veroorzaakt

werd door een roofdier, bij de andere groep werden de cijfers verklaard door een virus. De cijfers waren verder hetzelfde. Vervolgens werd hen gevraagd om een oplossing te bedenken voor het misdaadprobleem. Voor de eerste groep was de oplossing een strengere handhaving, voor de tweede groep was dat het aanpakken van de oorzaken. Er werd vervolgens gevraagd waarop de respondenten hun keuzes gebaseerd hadden. Zij beweerden dat dit puur gebaseerd was op de misdaadcijfers (Reijnierse & Burgers, 2014). Taal, zo stelt De Bruijn, maakt dus echt een verschil. Het is echter voor mensen zelf niet duidelijk dat ze zich op die manier laten beïnvloeden (De Bruijn, 2016).

Kortom: framing is één van de middelen die politici gebruiken om hun standpunten als waar of beter neer te zetten, tegenover de slechtere of minder ware uitspraken van hun concurrenten (De Bruijn, 2016). Vooral in de tijd van verkiezingen speelt, zoals eerder vermeld, framing een grote rol. De verkiezingen van 2017 zijn een mooie gelegenheid om te kijken naar de manier waarop politici hun boodschappen framen. Anders dan in normale Tweede Kamerdebatten, moeten de politici het algemene publiek overtuigen.

Dit onderzoek richt zich daarom op framing door middel van metaforen in de verkiezingsstrijd van 2017. In het theoretisch kader worden de begrippen ‘framing’ en ‘metafoor’ verduidelijkt en in de methode komt verder aan bod hoe het metafoorgebruik van politici geanalyseerd is.

Theoretisch kader

Eerder werd besproken dat politici gebruik maken van framing om hun standpunten naar voren te brengen en andere, in hun ogen mindere standpunten weg te laten. De definitie van framing verschilt nog enigszins per onderzoeker en per discipline. In dit onderzoek wordt de definitie van Entman (1993) gebruikt: “[Framing means] select[ing] some aspects of a perceived reality and mak[ing] them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described” (Entman, 1993, p. 53).

Framen kan op allerlei manieren. Volgens zowel Burgers, Konijn en Steen (2016a) als Charteris-Black (2011) heb je allereerst een framing device nodig. Dit kan bijvoorbeeld een metafoor, hyperbool of ironie zijn. Ten tweede heb je de mogelijkheid nodig om dat framing device op de juiste manier te interpreteren. Dat vereist de juiste conceptuele inhoud, ook wel reasoning device genoemd (Burgers et al., 2016a). Een voorbeeld: een relatie kan vergeleken worden met een bloem. Om goed te groeien moet er genoeg water en zonlicht bij komen. Het framing device is in dit geval de bloem, het reasoning device de redenering dat een bloem

water en zonlicht nodig heeft. Zonder deze belangrijke gegevens wordt de metafoor niet op dezelfde manier geïnterpreteerd door de toehoorder of lezer.

In het onderzoek van Burgers, Konijn en Steen (2016a) wordt vervolgens dieper ingegaan op de vorm van devices. De onderzoekers beweren dat figuurlijk taalgebruik, dus metaforen, hyperbolen en ironie, zowel framing devices als reasoning devices zijn. Metaforen, hyperbolen en ironie hebben namelijk taalkundige inhoud die erop wijst dat ze een frame neerzetten, en ze bevatten belangrijke conceptuele inhoud die het mogelijk maakt om dat frame op de juiste manier te interpreteren. Daarmee gaan Burgers et al. (2016a) in tegen de vroegere opvatting dat figuurlijk taalgebruik alleen gebruikt werd om een discourse mooier te maken, maar dat het verder geen functie zou hebben. Als je een metafoor, hyperbool of ironie weg zou halen uit een zin, zou het alleen minder aantrekkelijk taalgebruik zijn, maar het zou geen effect hebben op de sterkte van de taal of de inhoud van de boodschap, volgens deze oude opvatting (Burgers et al., 2016a). In het onderzoek komt echter naar voren dat het weglaten van figuurlijk taalgebruik de inhoud van een boodschap wel degelijk verandert. Het gebruiken van figuratieve taal om een boodschap te framen wordt, logischerwijze, aangeduid als figuratieve framing (Burgers et al., 2016a).

Het onderzoek van Burgers et al. (2016a) is vooral gericht op het gebruik van figuratieve taal in een politieke context. Hoewel de hyperbool en ironie ook onderzoeksmogelijkheden bieden, focust het huidige onderzoek zich op uitsluitend op metaforen. Er is namelijk nog te weinig onderzoek gedaan naar het gebruik van metaforen in de politiek (Burgers et al., 2016a). In het onderzoek worden ook enkele suggesties gedaan voor vervolgonderzoek op basis van hypothesen die Burgers, Konijn en Steen (2016a) opgesteld hebben. Ze stellen voor dat figuratieve frames vaker gebruikt worden in debatten waarbij lijsttrekkers graag een verandering van de huidige situatie doorvoeren, dan in debatten waarbij iedereen het eens is met de situatie zoals die op dat moment is. Om deze hypothese later verder te illustreren, wordt eerst een definitie van het begrip ‘metafoor’ gegeven en worden verschillende theorieën benoemd.

De meest gebruikte definitie van een metafoor is die van Lakoff en Johnson (1980): “The essence of metaphor is understanding and experiencing one kind of thing in terms of another” (Lakoff & Johnson, 1980, p.4). Aan de ene kant staat het doeldomein, een lastig concept zoals een relatie. Dit concept wordt door een tastbaarder begrip begrijpelijk gemaakt, zoals een bloem. Het tastbare begrip wordt uiteindelijk gebruikt als framing device en wordt ook wel het brondomein genoemd. Het doeldomein en het brondomein zijn met elkaar te vergelijken maar betekenen niet hetzelfde. Een relatie is abstract en niet te vangen in een paar

woorden, maar een bloem heeft duidelijke gemeenschappelijke eigenschappen met een relatie - ze kunnen bijvoorbeeld beide opbloeien – die dus ook toepasbaar zijn op het doeldomein (Lakoff & Johnson, 1980).

Het onderzoek van Charteris-Black (2011) richt zich op metaforen, met name in de politiek. Er wordt beweerd dat metaforen in de politiek vaak van een conventioneel type zijn; we herkennen ze alleen als metafoor door de context waarin de metaforische woorden voorkomen en door onze kennis van verschillende betekenissen van deze woorden. Er wordt verder beschreven dat metaforen onze gedachten en gevoelens beïnvloeden waardoor de manier waarop we over politiek denken, verandert (Charteris-Black, 2011). In het onderzoek komt naar voren dat het voornaamste doel van metaforen van metaforen is om de werkelijkheid zo te framen dat tegenovergestelde standpunten gezien worden als slecht en de eigen standpunten als oplossingen bestempeld worden. Daarnaast versterken metaforen een gevoel van de in-group (wij) als positief en de out-group (zij) als negatief door de positieve aspecten van eigen standpunten en negatieve aspecten van de andere partij te benadrukken. Dit kan bijvoorbeeld door vluchtelingen te vergelijken met gelukszoekers (Charteris-Black, 2011).

Verder dragen framing en het gebruiken van metaforen bij aan het begrijpen van ingewikkelde situaties. Door metaforen te gebruiken worden complexe situaties vergeleken met andere domeinen waar wel algemene kennis over is. Deze metaforen maken een ingewikkeld concept tastbaar. Dit komt overeen met de opvattingen van Lakoff en Johnson (1980) en Burgers, Konijn en Steen (2016a). Het gebruik van metaforen is daarom belangrijk om een ideologie over te brengen, wat weer een cruciale rol speelt in het taalgebruik van politici. Voor de kiezers is het belangrijk om een concreet beeld te hebben van de standpunten van een politicus (Charteris-Black, 2011).

Bovenstaande theorieën zijn nog maar weinig getoetst in de praktijk. Otiendo (2016) heeft een verzameling van onderzoeken over metaforen in de politiek bekeken, die vooral van toepassing zijn op politieke campagnes in Afrika. Daarbij werd gevonden dat metaforen vooral pragmatische en strategische doelen hebben om het publiek te manipuleren. Zo hielpen de metaforen vooral om complexe politieke situaties te verhelderen, zodat het publiek betrokken raakte bij de politiek. Daarnaast zorgde het ervoor dat kiezers hun eigen standpunten tegenover hun land beter begrepen (Otiendo, 2016). Deze resultaten gaan echter over de Afrikaanse bevolking, met een andere cultuur en een ander politiek systeem dan dat van Nederland. Ditzelfde probleem treedt op bij Lakoff (2008). Hij heeft gekeken naar een onderscheid tussen de Democraten en de Republikeinen en het gebruik van een familieframe

in de Amerikaanse politiek. Daarbij worden de Democraten neergezet als verzorgende ouder, met weinig regels en veel vrijheid, en de Republikeinen als strikte vader, met een strenge handhaving en regels. Ook het kiesstelsel van de Amerikanen werkt anders dan in Nederland. Waar er in de Verenigde Staten twee partijen zijn, staan er tijdens de Nederlandse verkiezingen van 2017 maar liefst 28 partijen op het stembiljet.

Er is eveneens onderzoek gedaan naar het metafoorgebruik van Noord-Belgische politici. Hierbij werd de kritische metafooranalyse gebruikt (CMA), bestaande uit drie niveaus; descriptief, interpretatief en motivationeel. Er werd gekeken naar de manier waarop de metafoor gebruikt werd en welk strategisch doel daaraan verbonden was. Een voorbeeld daarvan was dat een metafoor gebruikt kon worden om een eigen eis van een politicus kracht bij te zetten. Daarnaast werden de metaforen ingedeeld in zes categorieën, zoals culinair of oorlog (Cammaerts, 2012). Deze methode heeft vooral betrekking op een kwalitatieve wijze van data-analyse. Het huidige onderzoek richt zich op het verzamelen van kwantitatieve data, om een mogelijk verschil tussen het aantal metaforen in gesproken en in geschreven teksten vast te kunnen stellen en daarbij ook te kijken naar twee verschillende partijen (GroenLinks en PvdA) op basis van twee verschillende thema's (immigratie en zorg).

De Landtsheer, Kalkhoven en Broen (2011) hebben wel onderzoek gedaan naar de Nederlandse politiek. Hun onderzoek gaat over PVV-leider Geert Wilders. Ze analyseerden verschillende uitingen van Wilders op het gebruik van metaforen. De hypothese dat Wilders een sterke metaforische stijl vertoont door zijn extreemrechtse uitspraken werd bevestigd. Dit komt voornamelijk terug in onderwerpen die bij zijn partij hoog op de agenda staan: immigratie, anti-internationalisme en veiligheid. In het onderzoek wordt bijvoorbeeld “de islamitische invasie” als geweldmetafoor genoemd en “de achterlijke islamitische cultuur” als soortgelijke ziektemetafoor (De Landtsheer et al. 2011, p.11).

Uit de opsomming van deze theorieën blijkt dat er een gat is in het wetenschapsgebied. Er is wel onderzoek gedaan naar het gebruik van figuratieve taal in andere landen, maar het enige onderzoek dat echt betrekking op Nederland heeft, houdt zich slechts bezig met Geert Wilders (De Landtsheer et al., 2011). Er is nog geen onderzoek gedaan naar het linkse spectrum. Daarom zullen twee linkse partijen, GroenLinks en PvdA, in dit onderzoek geanalyseerd worden.

De vraag is tevens of politici figuurlijke framing bewust gebruiken of niet. Over teksten kan meer nagedacht worden dan over een gesprek. Met name in debatten moeten politici snel reageren op hun concurrent. Steen, Dorst, Herrmann, Kaal en Krennmayr (2010) hebben onderzoek gedaan naar metafoorgebruik in verschillende registers door vier

fragmenten uit het Britse Nationale Corpus te gebruiken. Ze vonden dat academische teksten en nieuwsteksten (18,5 procent en 16,4 procent respectievelijk) relatief meer metaforen bevatten dan gesprekken (7,7 procent). Het vierde register, fictie, speelt geen rol voor dit onderzoek. Het is echter niet duidelijk of de resultaten van Steen et al. (2010) ook gelden in een politieke context. Daarnaast zijn academische teksten of nieuwsteksten niet vergelijkbaar qua register met verkiezingsprogramma's en gesprekken zijn niet altijd debatten. Vandaar dat dit onderzoek zich verder richt op het verschil tussen gesproken en geschreven tekst in de vorm van verkiezingsprogramma's en televisiedebatten.

In hetzelfde onderzoek van Steen et al. (2010) werd gekeken naar welke woordsoorten het meest metaforisch waren voor de vier verschillende registers. Hieruit bleek dat voorzetsels de meeste metaforen bevatten in academische teksten (42,5 procent), gevolgd door werkwoorden (27,7 procent) en bijvoeglijke naamwoorden en zelfstandige naamwoorden (beide 17,6 procent). De minste metaforen kwamen voor in de categorie verbindingswoorden (1,4 procent). In nieuwsteksten lag het percentage van bijvoeglijke naamwoorden hoger (21 procent), maar verder waren de registers redelijk gelijk. In gesprekken lagen de percentages over het algemeen lager (13,3 procent adjectieven, 33,8 procent voorzetsels en 9,1 procent werkwoorden).

De methode van het onderzoek was ontwikkeld op basis van de Metaphor Identification Procedure van de Pragglejazz group (2007), welke ook gebruikt wordt voor het huidige onderzoek. Door dezelfde methode te gebruiken worden de resultaten van het onderzoek van Steen et al. (2010) uitgebreid en getoetst op basis van politieke registers.

Centrale vraagstelling/relevantie

Zoals eerder vermeld is er reeds onderzoek gedaan naar het verschil in registers (Steen et al., 2010). In het onderzoek kwamen er meer metaforen voor in academische teksten dan in gesprekken (Steen et al., 2010). Hoewel dit niet volkomen vergelijkbaar is, lijkt het aannemelijk dat ook in geschreven politieke teksten (verkiezingsprogramma's) meer metaforen voorkomen dan in gesproken teksten (televisiedebatten). De eerste hypothese is daarom:

H1: Er worden meer metaforen gebruikt in geschreven tekst dan in gesproken tekst.

Naar aanleiding van een eerdergenoemde hypothese van Burgers et al. (2016a), wordt er in het huidige onderzoek bekeken of er een verschil is tussen de twee onderzochte thema's,

immigratie en zorg. Burgers et al. (2016a) stelden dat figuratieve frames, in dit geval metaforen, meer voorkomen in debatten waarin een verandering wordt nagestreefd, dan in debatten waarbij de partijen de huidige situatie accepteren of minimaal willen veranderen. Zowel op het gebied van zorg als op het gebied van immigratie willen GroenLinks en de PvdA veranderingen nastreven. GroenLinks wil bijvoorbeeld meer vluchtelingen toelaten en de PvdA wil investeren in opvang vanuit de regio op het gebied van immigratie. Op het gebied van zorg willen beide partijen een afschaffing van het eigen risico (Stellinga & Ketelaar, z.j.). Aangezien de verschillen met andere partijen op het gebied van immigratie groter zijn dan op het gebied van zorg, is de tweede hypothese:

H2: Er worden meer metaforen gebruikt in fragmenten over immigratie dan over zorg.

Op basis van het onderzoek van Steen et al. (2010) kan worden voorspeld dat voorzetsels het meest metaforisch zijn in de gesproken en geschreven teksten. Voor dit onderzoek wordt echter alleen gekeken naar inhoudswoorden (bijvoeglijke naamwoorden, zelfstandige naamwoorden, bijwoorden en werkwoorden). De verwachting daarbij is dat de categorie werkwoord de meeste metaforen bevat, met de minste metaforen in de categorie bijwoord. Verder lijkt het op basis van de resultaten uit eerder onderzoek dat de percentages van metaforen per woordsoort hoger liggen bij geschreven dan bij gesproken teksten (Steen et al., 2010). De hypothese die daarbij hoort, is:

H3: Er komen in zowel gesproken als geschreven teksten de meeste metaforische werkwoorden voor, gevolgd door adjectieven, zelfstandige naamwoorden en bijwoorden respectievelijk.

De linkse partijen die voor dit onderzoek onderzocht worden zijn GroenLinks en de PvdA. Hun standpunten komen op de onderzochte gebieden behoorlijk overeen. Zo willen beide op het gebied van immigratie investeren in opvang vanuit de regio, een sterk EU-beleid en een kinderpardon. GroenLinks wil nog meer vluchtelingen toelaten, waar de PvdA zich niet over uitlaat. De PvdA wil dan weer dat de asielprocedure versneld wordt, waar niets over terug te vinden is bij GroenLinks (Stellinga & Ketelaar, z.j.). Op het gebied van zorg zijn er overstemmingen over het investeren in de ouderenzorg en het afschaffen van het eigen risico. Daarnaast willen beide partijen de macht van zorgverzekeraars en farmaceutica verminderen. Verschillen zijn te vinden in het feit dat de PvdA een verbod op reclame en marketing voor de

basisverzekering wil, terwijl GroenLinks vooral pleit voor het verlagen van de zorgpremie (Stellinga & Ketelaar, z.j.). Op basis daarvan is het niet duidelijk of er een significant verschil verwacht wordt tussen beide partijen. Daarom wordt dit deel van het onderzoek weergegeven in de volgende onderzoeksvraag:

O1: Is er een kwantitatief verschil tussen GroenLinks en de PvdA als het gaat om het metafoorgebruik?

Bij de laatste twee onderzoeksvragen (H3 en O1) wordt tevens onderzocht of er een verschil is tussen geschreven of gesproken teksten.

Uiteindelijk houdt dit onderzoek zich bezig met de volgende hoofdvraag:

- In hoeverre is er een verschil in het metafoorgebruik van linkse partijen, zijnde GroenLinks en PvdA, tussen gesproken en geschreven tekst in de aanloop naar de verkiezingen van 2017 in Nederland met betrekking tot de thema's immigratie en zorg?

Dit onderzoek geeft een beter inzicht in het wetenschapsveld van de figuratieve framing door het verschil tussen geschreven en gesproken teksten specifiek te onderzoeken voor politieke teksten en daarmee het onderzoek van Steen et al. (2010) uit te breiden naar andere registers (debatten en partijprogramma's). Er zijn er nog voldoende gaten in de kennis over politieke figuratieve framing, bijvoorbeeld op het gebied van debatten waarin de status-quo ter discussie staat (Burgers et al., 2016a). Deze scriptie zal bijdragen aan het dichten van dit kennisgat door ook de kwantitatieve verschillen tussen de thema's immigratie en zorg te analyseren.

Methode

Het doel van dit onderzoek is om te toetsen of er een verschil is tussen gesproken en geschreven teksten in de campagnes van linkse partijen GroenLinks en PvdA tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 in Nederland. Daarvoor werden debatten geanalyseerd voor het gesproken tekstgedeelte, en partijprogramma's van deze linkse partijen voor het geschreven deel. De onderwerpen die zijn meegenomen in de analyse zijn immigratie en zorg. In deze paragraaf wordt beschreven hoe het corpus is samengesteld en hoe het onderzoek verder is uitgevoerd.

Materiaal

Voor deze scriptie is zoals eerder vermeld een corpus samengesteld met geschreven en gesproken teksten van GroenLinks en de PvdA. Dit corpus bestaat uit meerdere fragmenten uit het NOS-slotdebat dat heeft op dinsdag 14 maart 2017 plaatsvond in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen. Hierin gingen de acht grootste partijen van dat moment met elkaar in discussie in een-op-een-debatten. Lodewijk Asscher (PvdA), een van de twee geanalyseerde politici, ging in debat met Geert Wilders (PVV) over integratie, wat voor deze analyse gezien wordt als onderdeel van immigratie. De stelling daarbij was: "Nederland is van ons allemaal." Asscher ging tevens in debat met Emile Roemer (SP) over zorg. De stelling daarbij was: "De tandarts hoort thuis in het basispakket." Jesse Klaver (GroenLinks) ging met Mark Rutte (VVD) in discussie over vluchtelingen, eveneens onderdeel van immigratie. Daarbij hoort de stelling: "Het is goed dat er door de Turkijedeal minder migranten naar Nederland komen." De verdeling van de partijen die tegenover elkaar kwamen te staan was voorafgaand aan het debat bepaald door de NOS. De geselecteerde onderwerpen, zorg en immigratie, werden gekozen omdat dit twee cruciale thema's in de aanloop naar de verkiezingen van 2017 waren (TNS Nipo, 2016; Nu.nl, 2016). Er was geen materiaal beschikbaar uit de debatten van GroenLinks over het thema zorg. Daarom is alleen het thema immigratie meegenomen in de gesproken teksten van GroenLinks.

Daarnaast werden partijprogramma's gebruikt als materiaal voor de analyse. Het ging hierbij om het partijprogramma van de PvdA, en het programma van GroenLinks. Voor de PvdA betrof dat een gedeelte getiteld "Solidaire samenleving, vluchtelingen helpen en laten meedoen." (Pagina 16 en 17, 1069 woorden). De geselecteerde stukken kwamen het meest overeen met het onderwerp immigratie vergeleken met de rest van het partijprogramma en het aantal woorden kwam enigszins overeen met het andere materiaal. Het gedeelte van het

partijprogramma van het thema zorg kwam niet overeen met de lengte van de rest van de teksten, vandaar dat er geen geschreven tekst van het thema zorg meegenomen zijn in de analyses. Voor GroenLinks ging het om stukken van zowel zorg als immigratie. Bij immigratie betrof het een stuk getiteld “Eén samenleving”. Het algemene gedeelte en de stukken onder “we vangen vluchtelingen op” vormden hier het materiaal voor de analyse. (pagina 42 tot en met 50, 888 woorden). Bij zorg heette het hoofdstuk: “Moderne solidariteit”. Het eerste deel van de tekst en de teksten onder het gedeelte “we zorgen voor elkaar” werden gekozen (pagina 31 tot en met 40, 1051 woorden). Deze onderdelen gingen concreet over de zorg, terwijl de andere delen van het hoofdstuk over andere onderwerpen zoals werkgelegenheid gingen.

In totaal zijn er dus zes teksten gebruikt voor de analyses. Drie teksten van GroenLinks zijn geanalyseerd: een gesproken tekst (debat) over immigratie, een geschreven tekst (partijprogramma) over immigratie en een geschreven tekst (partijprogramma) over zorg. Van de PvdA zijn tevens drie teksten geanalyseerd: een gesproken tekst (debat) over immigratie, een geschreven tekst (partijprogramma) over immigratie en een gesproken tekst (debat) over zorg. In Tabel 1 is schematisch weergegeven welke teksten gebruikt zijn voor het toetsen van elke hypothese of onderzoeksvraag.

Tabel 1. *Overzicht van geanalyseerde teksten per hypothese.*

Hypothese	Analyse	Geanalyseerde teksten
H1	1	GroenLinks en PvdA, geschreven en gesproken, immigratie
H2	2	GroenLinks, geschreven, immigratie en zorg en PvdA, gesproken, immigratie en zorg
	3	GroenLinks, geschreven, immigratie en zorg
	4	PvdA, gesproken, immigratie en zorg
H3	5	GroenLinks en PvdA, geschreven en gesproken, immigratie en GroenLinks, geschreven, zorg en PvdA, gesproken, zorg
	6	GroenLinks, geschreven, zorg en immigratie en PvdA, geschreven, zorg
	7	PvdA, gesproken zorg en immigratie en GroenLinks, gesproken, immigratie
O1	8	GroenLinks en PvdA, geschreven en gesproken, immigratie
	9	GroenLinks en PvdA, geschreven, immigratie
	10	GroenLinks en PvdA, gesproken, immigratie

Procedure

Het gekozen materiaal was voor een deel als geschreven tekst online beschikbaar (partijprogramma's) en voor een deel alleen als gesproken tekst. De relevante gedeelten van de debatten werden daarom getranscribeerd en gecontroleerd door zes studenten Communicatie- en Informatiewetenschappen aan de Radboud Universiteit. Zij waren tevens degenen die het corpus uiteindelijk gecodeerd hebben.

Na het op papier zetten van alle fragmenten, heeft een computerprogramma alle woorden automatisch gePOS-tagd. Dit wil zeggen dat alle woordsoorten werden geïdentificeerd. Alleen inhoudswoorden, d.w.z. zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden, bijwoorden en werkwoorden, werden meegenomen in de analyse.

Op basis van de Metaphor Identification Procedure (MIP; Pragglejaz Group, 2007) werd vastgesteld of woorden wel of geen metafoor zijn. Dit gebeurde aan de hand van vijf stappen:

- “1. Read the entire text/discourse to establish a general understanding of the meaning.
2. Determine the lexical units in the text/discourse
- 3a. For each lexical unit in the text, establish its meaning in context, i.e., how it applies to an entity, relation or attribute in the situation evoked by the text (contextual meaning). Take into account what comes before and after the lexical unit.
- 3b. For each lexical unit, determine if it has a more basic contemporary meaning in other contexts than the one in the given context. For our purposes, basic meanings tend to be: – more concrete; what they evoke is easier to imagine, see, hear, feel, smell, and taste. – related to bodily action. – more precise (as opposed to vague). – historically older. Basic meanings are not necessarily the most frequent meanings of the lexical unit.
- 3c. If the lexical unit has a more basic current/contemporary meaning in other contexts than the given context, decide whether the contextual meaning contrasts with the basic meaning but can be understood in comparison with it.
4. If yes, mark the lexical unit as metaphorical.” (Pragglejaz Group, 2007, p.3).

Alle metaforen werden vervolgens geteld en op een kwantitatieve wijze geanalyseerd om de hypothesen te toetsen.

Interbeoordelaarsbetrouwbaarheid

Op basis van Steen, Dorst, Herrmann, Kaal en Krennmayer (2010) werd MIP gekozen als betrouwbare methode voor het identificeren van metaforen. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van het huidige onderzoek werd berekend op basis van 95 woorden (twintig procent van een tekst uit het corpus) die reeds gecodeerd waren. Dit deel van het corpus was onafhankelijk van elkaar door twee codeurs geanalyseerd. De interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van de variabele Metafoor was voldoende tot goed ($\kappa = .64$, $p < .001$; Landis & Koch, 1977, p. 165). Naar aanleiding van deze betrouwbaarheidstest, die gezien werd als succesvol op basis van Landis en Koch (1977), werd de methode toegepast op het gehele corpus zonder probleemgevallen opnieuw te beoordelen. (Burgers et al., 2016b).

Statistische toetsing

Het gebruik van metaforen werd geanalyseerd middels Chi-kwadraattoetsen. Hierbij werd een onderscheid gemaakt tussen partij, thema, register (gesproken of geschreven) en woordsoort.

Resultaten

Om een mogelijk verband tussen het aantal metaforen en de thema's, partijen of modi vast te kunnen stellen, werden chi-kwadraattoetsen uitgevoerd. Op die manier werd gekeken naar de vier hypothesen, die per onderdeel besproken worden.

Hypothese 1: Er worden meer metaforen gebruikt in geschreven tekst dan in gesproken tekst.

Voor deze hypothese zijn zowel geschreven als gesproken teksten van beide partijen binnen het thema 'immigratie' met elkaar vergeleken (analyse 1). Uit de chi-kwadraattoets tussen Mode en Metafoor bleek een significant verschil te bestaan ($\chi^2(1) = 9.77, p = .002$). In de geschreven teksten kwamen relatief meer metaforen voor (9,4 procent) dan in de gesproken teksten (5,4 procent). De aantallen en percentages zijn te vinden in Tabel 2.

Tabel 2. *Chi-kwadraattoetsresultaten en percentages die de relatie tussen de modus (geschreven of gesproken tekst) en het aantal gebruikte metaforen weergeven.*

		Mode	
		Geschreven (partijprogramma's)	Gesproken (debatten)
Metafoor	Ja	99 ^a (9%)	40 ^b (5%)
	Nee	955 ^a (91%)	702 ^b (95%)
	Totaal	1054 (100%)	742 (100%)

Hypothese 2: Er worden meer metaforen gebruikt in fragmenten over immigratie dan over zorg.

De tweede hypothese is getoetst met geschreven teksten van GroenLinks en gesproken teksten van de PvdA (analyse 2). Het betrof bij beiden de onderwerpen immigratie en zorg. Uit de chi-kwadraattoets tussen Thema en Metafoor bleek geen significant verschil te bestaan ($\chi^2(1) = 0.07, p = .787$). Er bleek dus geen verschil tussen het thema immigratie en het thema zorg in het gebruik van metaforen. In Tabel 3 zijn de testresultaten verder weergegeven.

Hierna zijn de beide partijen los geanalyseerd. Allereerst bleek uit de chi-kwadraattoets tussen Thema en Metafoor voor GroenLinks een significant verschil te bestaan ($\chi^2(1) = 3.87, p = .049$) (analyse 3). Hiermee is er wel een verschil gevonden tussen immigratie en zorg als het gaat om het aantal gebruikte metaforen in geschreven teksten van GroenLinks. In het partijprogramma van GroenLinks kwamen relatief meer metaforen voor

bij het thema immigratie (11,9 procent) tegenover niet-metaforen dan bij het thema zorg (8,3 procent metaforen).

Voor de PvdA werd ook een chi-kwadraattoets tussen Thema en Metafoor uitgevoerd (analyse 4). Uit deze test bleek eveneens een significant verschil te bestaan ($\chi^2(1) = 7.70$, $p = .006$). Er is dus een verschil gevonden tussen immigratie en zorg als het gaat om het aantal gesproken teksten van PvdA. In het debat over zorg kwamen meer metaforen voor (11,1 procent) dan in het debat over immigratie (5,6 procent). Deze resultaten zijn tevens te vinden in Tabel 3.

Tabel 3. Chi-kwadraattoetsresultaten en percentages die de relatie tussen het thema en het aantal gebruikte metaforen weergeven.

		Partij		
		GroenLinks (geschreven)	PvdA (gesproken)	Totaal
Immigratie	Ja	57 ^a (12%)	20 ^a (6%)	77 ^a (9%)
	Nee	421 ^a (88%)	334 ^a (94%)	755 ^a (91%)
	Totaal	478 (100%)	354 (100%)	832 (100%)
Zorg	Ja	49 ^b (8%)	59 ^b (11%)	108 ^a (10%)
	Nee	541 ^b (92%)	474 ^b (89%)	1015 ^a (90%)
	Totaal	590 (100%)	533 (100%)	1123 (100%)

Hypothese 3: Er komen in zowel gesproken als geschreven teksten de meeste metaforische werkwoorden voor, gevolgd door adjectieven, zelfstandige naamwoorden en bijwoorden respectievelijk.

Daarnaast werden over het hele corpus, met geschreven en gesproken teksten van GroenLinks en de PvdA over immigratie en zorg drie chi-kwadraattoetsen uitgevoerd. De eerste test tussen Woordsoort en Metafoor bleek een significant verschil te tonen ($\chi^2(3) = 72.74$, $p < .001$) (analyse 5). Er is dus een verschil gevonden tussen de vier woordsoorten als het gaat om het aantal metaforen in vergelijking met de andere categorieën. De minste metaforen kwamen voor in de categorie bijwoord (0,6 procent). Deze categorie verschilde significant met de categorieën adjectief (4,3 procent metaforen) en zelfstandig naamwoord (7,5 procent metaforen). De meeste metaforen kwamen voor in de categorie werkwoord (13,5 procent). De woordsoorten adjectief en zelfstandig naamwoord verschilden niet significant van elkaar. In de categorie werkwoorden werden 145 metaforen (58,7 procent van de metaforen) gevonden,

terwijl er twee bijwoorden (0,8 procent van de metaforen) als metaforisch geïdentificeerd waren. Tabel 4 geeft een verder overzicht van de resultaten.

Tabel 4. *Chi-kwadraattoetsresultaten en percentages die de relatie tussen woordsoorten en het aantal gebruikte metaforen weergeven.*

		Register		
		Geschreven	Gesproken	Totaal
Adjectief	Ja	11 ^{a,b} (4%)	6 ^{a,b, c} (5%)	17 ^a (4%)
	Nee	252 ^{a,b} (96%)	122 ^{a,b, c} (95%)	374 ^a (96%)
	Totaal	263 (100%)	128 (100%)	391 (100%)
Bijwoord	Ja	1 ^b (1%)	1 ^c (1%)	2 ^b (1%)
	Nee	135 ^b (99%)	205 ^c (99%)	340 ^b (99%)
	Totaal	136 (100%)	206 (100%)	342 (100%)
Zelfstandig	Ja	58 ^a (8%)	25 ^b (6%)	83 ^a (8%)
Naamwoord	Nee	656 ^a (92%)	374 ^b (94%)	1030 ^a (92%)
	Totaal	714 (100%)	399 (100%)	1113 (100%)
Werkwoord	Ja	78 ^c (15%)	67 ^a (12%)	145 ^c (14%)
	Nee	453 ^c (85%)	475 ^a (88%)	928 ^c (86%)
	Totaal	531 (100%)	542 (100%)	1073 (100%)
Totaal aantal woorden		1644	1275	2919

Vervolgens werd deze chi-kwadraattoets opnieuw apart uitgevoerd voor gesproken en geschreven teksten. Beide testen lieten een significant verschil zien (geschreven: $\chi^2(3) = 40.44, p < .001$; gesproken: $\chi^2(3) = 34.18, p < .001$). Er is dus ook bij geschreven (analyse 6) en gesproken teksten (analyse 7) een verschil gevonden tussen de vier woordsoorten. De volgorde van bijwoord, adjectief, zelfstandig naamwoord en werkwoord kwam op dezelfde manier terug in zowel de gesproken als de geschreven teksten. De aantallen en percentages van deze verdeling zijn te vinden in Tabel 4.

Onderzoeksvraag 1: Is er een verschil in het metafoorgebruik van GroenLinks en de PvdA?

Voor het verifiëren van deze hypothese zijn allereerst zowel gesproken als geschreven teksten van GroenLinks en de PvdA met het thema immigratie gebruikt (analyse 8). Uit de chi-kwadraattoets tussen Partij en Metafoor bleek geen significant verschil te bestaan ($\chi^2(1) = 3.11, p = .078$). Er is dus geen verschil gevonden tussen GroenLinks en de Partij van de

Arbeid als het gaat om het aantal gebruikte metaforen. In Tabel 5 zijn de resultaten weergegeven.

Er is ook apart gekeken naar het verschil tussen de partijen voor zowel geschreven als gesproken teksten. Allereerst werd er een chi-kwadraattoets uitgevoerd voor de geschreven teksten (analyse 9). Uit de chi-kwadraattoets tussen Partij en Metafoor bleek wel een significant verschil te bestaan ($\chi^2 (1) = 6.59, p = .010$). Er is dus wel een verschil gevonden tussen GroenLinks en de Partij van de Arbeid als het gaat om het aantal gebruikte metaforen in alleen geschreven teksten. In het partijprogramma van GroenLinks kwamen relatief meer metaforen voor (11,9 procent) tegenover niet-metaforen dan in het partijprogramma van de Partij van de Arbeid (7,3 procent metaforen). Deze resultaten zijn te vinden in Tabel 5.

Dezelfde toets werd uitgevoerd voor gesproken teksten (analyse 10). Uit deze chi-kwadraattoets tussen Partij en Metafoor bleek vervolgens geen significant verschil te bestaan ($\chi^2 (1) = 0.09, p = .766$). Voor gesproken teksten is er dus geen verschil gevonden tussen GroenLinks en de PvdA.

Tabel 5. *Chi-kwadraattoetsresultaten en percentages die de relatie tussen de partij en het aantal gebruikte metaforen weergeven.*

		Register		
		Geschreven	Gesproken	Totaal
GroenLinks	Ja	57 ^a (12%)	20 ^a (5%)	77 ^a (9%)
	Nee	421 ^a (88%)	368 ^a (95%)	789 ^a (91%)
	Totaal	478 (100%)	388 (100%)	866 (100%)
PvdA	Ja	42 ^b (7%)	20 ^a (6%)	62 ^a (7%)
	Nee	534 ^b (93%)	334 ^a (94%)	868 ^a (93%)
	Totaal	576 (100%)	354 (100%)	930 (100%)

Conclusie en discussie

Het doel van dit onderzoek was om het metafoorgebruik politici te analyseren en te onderzoeken of er verschillen zijn tussen geschreven en gesproken politieke teksten. Hierbij werden drie hypothesen en één onderzoeksvraag opgesteld. De eerste hypothese ging over de verschillen tussen debatten en partijprogramma's. Er werd, volgens de verwachting, een relatief groot verschil gevonden tussen de geschreven teksten (partijprogramma's) en de gesproken teksten (debatten). Dit kwam overeen met het onderzoek van Steen et al. (2010), waarin beweerd werd dat academische teksten en nieuwsteksten in ratio meer metaforen bevatten dan dagelijkse gesprekken. Hoewel de percentages in dit onderzoek bij beide teksten lager liggen, lijkt het zo dat er in politieke teksten in ieder geval voor linkse partijen een vergelijkbaar verschil is tussen geschreven teksten en gesproken teksten. Een verklaring hiervoor zou ten eerste kunnen zijn dat de geschreven teksten overdacht en gereviseerd zijn en dat de makers langer de tijd hebben gehad om erover na te denken dan bij gesproken teksten, waarbij de politici direct moeten reageren op hun tegenstander. Een tweede verklaring zou kunnen zijn dat de manier van ontvangen en het taalgebruik van geschreven en gesproken teksten van elkaar kunnen verschillen. In een debat komt hoogstwaarschijnlijk simpelere taal aan bod dan in een partijprogramma. Hoewel de onderwerpen gelijk zijn, is de setting wel anders. Een partijprogramma wordt rustig doorgelezen, een ontvanger kan eventueel teruggaan en over de standpunten nadenken, waardoor deze zo concreet mogelijk moeten zijn. Tijdens een tv-debat krijgt de ontvanger de tekst meestal maar eenmaal te horen en ligt het tempo relatief hoog, waardoor de ontvanger minder de tijd heeft om over de inhoud na te denken. Daarnaast is het ook zo dat er tijdens een tv-debat ingegaan wordt op de standpunten van andere partijen, terwijl het in een partijprogramma alleen gaat om de betreffende partij. Doordat politici ook op opmerkingen van de ander reageren die niet over de inhoud gaan, komen hun eigen standpunten wellicht minder naar voren dan in partijprogramma's. De limitatie bij deze hypothese en daarmee dit onderzoek is wel dat de teksten niet per se door dezelfde persoon gemaakt zijn. De debatten worden gevoerd door de lijsttrekkers van de politieke partijen, maar de partijprogramma's worden meestal samengesteld door een team, of in samenwerking met anderen. Daardoor kan het taalgebruik van de één, dat van de ander beïnvloed hebben.

Bij de tweede hypothese, waarbij er naar verwachting meer metaforen voor zouden komen in teksten over immigratie dan in teksten over zorg, werd geen significant verschil gevonden. Er werd verwacht dat er relatief meer metaforen gevonden zouden worden in de

teksten over immigratie dan in de teksten over zorg op basis van een stelling in het onderzoek van Burgers et al. (2016a). Zij voorspelden dat figuratieve frames vaker gebruikt zouden worden in een situatie waarbij lijsttrekkers een verandering wilden doorvoeren, dan in een situatie die zij gelijk wilden houden. Deze theorie is op basis van deze resultaten niet bevestigd. Bij de losse toetsen voor de partijen is echter wel een opmerkelijk verschil te zien. De teksten van GroenLinks (geschreven) bevatten relatief meer metaforen op het gebied van immigratie, terwijl in de teksten van de PvdA (gesproken) relatief meer metaforen gevonden werden bij het thema zorg. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de veronderstelling dat de lijsttrekkers meer verandering wilden op het gebied van immigratie niet klopt. Wellicht is het zo dat de PvdA een grotere verandering op het gebied van zorg nastreefde, terwijl GroenLinks de focus wel meer op immigratie legde. In de standpunten kwam dit in eerste instantie niet naar voren. Het voornaamste verschil tussen de standpunten van de beide partijen was dat GroenLinks meer vluchtelingen wil toelaten en dat hoog op de agenda heeft staan en dat de PvdA een verbod op reclame en marketing voor de basisverzekering wil (Stellinga & Ketelaar, z.j.). Er is een uitgebreidere inhoudelijke analyse van de standpunten voor nodig om dit verschil vast te kunnen stellen. Daarom kan niet worden aangenomen dat de voorspelling van Burgers et al. (2016a) niet klopt. In dit onderzoek is tevens maar één type figuurlijke frame onderzocht. Om de conclusies uit dit onderzoek uit te kunnen breiden, zou daarom ook onderzoek gedaan kunnen worden naar andere figuurlijke frames, zoals de hyperbool en ironie, in combinatie met Nederlandse politieke partijen en televisiedebatten of partijprogramma's.

De derde hypothese voorspelde dat er zowel in gesproken als geschreven teksten de meeste metaforische werkwoorden voorkwamen, gevolgd door adjectieven, zelfstandige naamwoorden en bijwoorden respectievelijk. Dit werd voorspeld op basis van het onderzoek van Steen et al. (2010). De hypothese werd voor het grootste deel bevestigd; er bleek inderdaad een significant verschil tussen de woordsoortcategorieën, waarbij metaforen in de categorie werkwoord het meest voorkwamen en metaforen in de categorie bijwoord het minst. Er was echter geen significant verschil tussen de bijvoeglijke naamwoorden en de zelfstandige naamwoorden. Ook was er weinig tot geen verschil tussen de gesproken en geschreven teksten als het gaat om het metafoorgebruik per woordsoort. In het onderzoek van Steen et al. (2010) werden voorzetsels ook genoemd als categorie, waarin zelfs de meeste metaforen voorkwamen. Voor dit onderzoek zijn alleen inhoudswoorden gecodeerd. Het ontbreken van voorzetsels in de analyse is een limitatie van de studie en zou meegenomen in de overweging van een nieuwe studie.

De onderzoeksvraag besprak of er een verschil zou zijn tussen GroenLinks en de PvdA in het metafoorgebruik. Er werd in eerste instantie geen significant verschil gevonden tussen GroenLinks en de PvdA. Er zou daarbij gezien het significantieniveau gedebatteerd kunnen worden dat het om een trend gaat, aangezien het significantieniveau 0.78 was en er bij meer data wellicht een groter verschil te zien zou zijn. In de tweede en derde test, waarbij geschreven en gesproken teksten los geanalyseerd werden, werd echter alleen een verschil gevonden in geschreven teksten voor het thema immigratie. In de geschreven tekst van GroenLinks voor het thema zorg werden weer minder metaforen gevonden, waardoor het de vraag is of deze trend zich voort zou zetten bij een uitgebreider onderzoek. De standpunten van de partijen op de gebieden van zorg en immigratie komen relatief gezien overeen. Zo vinden de partijen allebei dat het eigen risico in de zorg afgeschaft moet worden en zijn ze voor een sterker Europa. Dit stimuleert de verwachting dat er geen verschil zou zijn tussen beide partijen. Er is dus vooralsnog geen reden om aan te nemen dat er een verschil zou zijn tussen GroenLinks en de PvdA als het om het gebruik van metaforen gaat. De limitatie hierbij is vooral dat de beide partijen maar op een onderwerp zijn vergeleken. Voor een volgend onderzoek zouden de twee partijen daarom opnieuw vergeleken kunnen worden, maar zou er meer gekeken kunnen worden naar de inhoudelijke verschillen en zouden er ook meer onderwerpen aan bod moeten komen om daar betere conclusies over te trekken.

Eerder kwamen al een paar beperkingen van dit onderzoek aan bod. De grootste beperking is dat de onderzoekseenheden niet groot genoeg waren om een eventueel verschil vast te kunnen stellen tussen gesproken en geschreven teksten als het om woordsoorten gaat. Gezien het aantal gevonden metaforen, voldeed de chi-kwadraattoets niet aan de voorwaarde dat elke cel een getal hoger dan vijf moet bevatten. Er lijkt vooralsnog geen significant verschil te zijn tussen gesproken en geschreven teksten als het om woordsoorten gaat, maar daar kunnen op basis van deze testen geen uitspraken over worden gedaan.

Ondanks deze limitaties dragen de resultaten wel bij aan het wetenschappelijke onderzoeksveld. Mede door dit onderzoek zouden de resultaten van Steen et al. (2010) verder uitgebreid kunnen worden en worden bij andere onderzoeken relevante vraagtekens geplaatst, waardoor het mogelijkheden biedt voor vervolgonderzoek. In de toekomst zou meer onderzoek naar metaforen wenselijk zijn om een nog beter beeld te krijgen van de verschillende registers, maar de resultaten van dit onderzoek, waarbij er een verschil gevonden werd tussen tv-debatten en partijprogramma's, biedt aanvullende kennis voor experts in het vakgebied.

Referenties

- Boete. (2017). In *Van Dale online woordenboek* (15e ed.). Geraadpleegd van <http://run.vandale.nl.ru.idm.oclc.org/zoeken/zoeken.do>
- Bruijn, H. de. (2016). *Framing: Over de macht van taal in de politiek* (6e ed.). Amsterdam: Atlas Contact.
- Burgers, C., Konijn, E., & Steen, G.J. (2016a). Figurative Framing: Shaping Public Discourse Through Metaphor, Hyperbole, and Irony. *Communication Theory*, 26(4), 410-430. doi: 10.1111/comt.12096
- Burgers, C., Brugman, B.C., Renardel de Lavalette, K.Y., Steen, G.J. (2016b). HIP: A Method for Linguistic Hyperbole Identification in Discourse. *Metaphor and Symbol*, 31(3), 163-178. doi:10.1080/10926488.2016.1187041
- Cammaerts, B. (2012). The strategic use of metaphors by political and media elites: the 2007-11 Belgian constitutional crisis. *International Journal of Media & Cultural Politics*, 8(2-3), 229-249. doi:10.1386/macp.8.2-3.229_1
- Charteris-Black, J. (2011). *Metaphor in political discourse. The persuasive power of metaphor* (2nd ed.). Houndmills: Palgrave-Macmillan.
- Custers, Y. (2017, 23 februari). Ook in Nederland hebben we factcheckers, maar vooral tijdens verkiezingen. Geraadpleegd van <https://nieuwejournalistiek.nl/factchecken/2017/02/23/ook-in-nederland-hebben-we-factcheckers-maar-vooral-tijdens-verkiezingen/>
- De Landtsheer, C., Kalkhoven, L. & Broen, L. (2011). De beeldspraak van Geert Wilders, een Tsunami over Nederland? *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 39(4), 5-20.
- Eigen risico. (2017). In *Van Dale online woordenboek* (15e ed.). Geraadpleegd van <http://run.vandale.nl.ru.idm.oclc.org/zoeken/zoeken.do>
- Entman, R.M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58. doi:10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x.
- Lakoff, G. (2008). *The Political Mind: A Cognitive Scientist's Guide to Your Brain and Its Politics* (Herz. ed.). Londen: Penguin.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Landis, J.R., & Koch, G.G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159-174. doi:10.2307/2529310

- Nieuwsuur. (2016, 27 september). Factchecken nog nooit zo populair bij verkiezingen VS.. Geraadpleegd op 25 mei, 2017, van <http://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2134743-factchecken-nog-nooit-zo-populair-bij-verkiezingen-vs.html>
- Nu.nl. (2016, 24 november). Zorg en asiel belangrijkste verkiezingsthema's. Geraadpleegd op 30 mei, 2017, van <http://www.nu.nl/politiek/4355852/zorg-en-asiel-belangrijkste-verkiezingsthemas.html>
- Otieno, R. F. (2016). Metaphors in political discourse: A review of selected studies. *International Journal of English and Literature*, 7(2), 21-26.
doi:10.5897/IJEL2015.0856
- Pragglejaz Group. (2007). MIP: A method for identifying metaphorically used words in discourse. *Metaphor and Symbol*, 22(1), 1-39. doi:10.1080/10926480709336752
- Steen, G. J., Reijnierse, W. G., & Burgers, C. (2014). When do natural language metaphors influence reasoning? A follow-up study to Thibodeau and Boroditsky (2013). *PloS one*, 9(12), e113536.
- Steen, G. J., Dorst, A. G., Herrmann, J. B., Kaal, A. A., & Krennmayr, T. (2010). Metaphor in usage. *Cognitive Linguistics*, 21(4), 765-796.
- Stellinga, M., & Ketelaar, T. (z.j.). Zorg en asiel belangrijkste verkiezingsthema's. Geraadpleegd van <https://www.nrc.nl/nieuws/2017/03/03/programmawijzer-a1548620>
- TNS Nipo. (2016, 20 september). Zorg voorlopig belangrijkste verkiezingsthema. Geraadpleegd van <http://www.nipo.nl/nieuws/persberichten/zorg-voorlopig-belangrijkste-thema-verkiezingen/>
- Van den Bosch, A., Busser, G.J., Daelemans, W., and Canisius, S. (2007). An efficient memory-based morphosyntactic tagger and parser for Dutch. In F. van Eynde, P. Dirix, I. Schuurman, and V. Vandeghinste (Eds.), *Selected Papers of the 17th Computational Linguistics in the Netherlands Meeting*, Leuven, Belgium, pp. 99-114